

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 22 listopada 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił E. R. przyznania rekompensaty. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że do dnia 31 grudnia 2008 r. wnioskodawczyni nie udokumentowała 15 - letniego okresu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazał, że do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych nie zaliczono okresu zatrudnienia wnioskodawczyni w Instytucie Centrum (...) w Ł. w okresie od 1 sierpnia 1989 r. do 31 grudnia 2008 r. na stanowiskach: asystent, starszy informatyk, administrator systemów kadrowo – płacowych, ponieważ obsługa komputera w warunkach biurowych jest jedynie pracą uciążliwą ze względu na wymuszoną pozycję ciała i obciążenia narządu wzroku. /decyzja k.45 plik I akt ZUS/

W dniu 18 grudnia 2019 r. E. R. odwołała się od powyższej decyzji, wnosząc o jej zmianę i przyznanie jej prawa do wnioskowanego świadczenia. /odwołanie k.3 – 4/

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik organu rentowego wniósł o jego oddalenie. /odpowiedź na odwołanie k.6 - 6 odwrót/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawczyni E. R. urodziła się (...) /okoliczność bezsporna/

W okresie od 1 lipca 1978 r. do 31 lipca 1989 r. E. R. była zatrudniona w pełnym wymiarze czasu w Zakładzie (...) w Ł., gdzie zajmowała stanowiska stażystki, asystenta ds. marketingu, programisty projektanta oraz starszego programisty – projektanta. We wskazanym całym okresie zatrudnienia w tym zakładzie (także w okresie wykonywania pracy stażystki i asystenta ds. marketingu) wnioskodawczyni zajmowała się tworzeniem programów komputerowych, pracując wyłącznie na monitorach kineskopowych. W okresie od 5 lutego 1986 r. do 31 sierpnia 1987 r., od 14 listopada 1988 r. do 17 listopada 1988 r. oraz od 8 do 19 maja 1989 r. wnioskodawczyni przebywała na urlopie wychowawczym. /świadcstwo pracy k.4 plik II akt ZUS , dokumentacja osobowa wnioskodawczyni k.86 , przesłuchanie wnioskodawczyni min.00:07:26 – 00:14:12 protokołu rozprawy z dnia 26 stycznia 2021 r. , płyta CD k.135 w związku z jej informacyjnymi wyjaśnieniami min.00:02:54 – 00:30:14 protokołu rozprawy z dnia 20 października 2020 r. , płyta CD k.80/

W okresie od 1 sierpnia 1989 r. do 30 kwietnia 2015 r. E. R. była zatrudniona w pełnym wymiarze czasu w Instytucie Centrum (...) w Ł., gdzie wykonywała obowiązki pracownicze asystenta, starszego informatyka, administratora systemów kadrowo – płacowych. /świadcstwo pracy k.42 plik I akt ZUS, dokumentacja osobowa wnioskodawczyni k.84/

W ramach powierzonych obowiązków pracowniczych zajmowała się tworzeniem systemów, programów komputerowych, a także administrowaniem systemów kadrowo - płacowych. W zakresie wykonywanych prac wnioskodawczyni zajmowała się również wprowadzaniem danych oraz testowaniem stworzonych programów i ich wdrażaniem. Do 2009 r. wnioskodawczyni pracowała wyłącznie na monitorach kineskopowych o wysokiej radiacji. /zeznania świadków: S. P. min.00:32:22 – 00:54:16 , W. Ż. min.00:54:16 – 01:07:47 protokołu rozprawy z dnia 20 października 2020 r. - płyta CD k.8 , przesłuchanie wnioskodawczyni min.00:07:26 – 00:14:12 protokołu rozprawy z dnia 26 stycznia 2021 r. - płyta CD k.135 w związku z jej informacyjnymi wyjaśnieniami min.00:02:54 – 00:30:14 protokołu rozprawy z dnia 20 października 2020 r. - płyta CD k.80/

Dopiero w 2014 r. wymieniono te monitory na monitory płaskie. /zeznania świadka S. P. min.00:32:22 – 00:54:16 protokołu rozprawy z dnia 20 października 2020 r. , płyta CD k.80/

W okresie tego zatrudnienia E. R. nie prowadziła nigdy kartotek płacowych, nawet w okresie, kiedy została włączona do sekcji płac. Wykonywała tam nadal pracę informatyka. /przesłuchanie wnioskodawczyni min.00:07:26 – 00:14:12 protokołu rozprawy z dnia 26 stycznia 2021 r. - płyta CD k.135/

Przez cały okres pracy zawodowej, zarówno w (...) w Ł. jak i (...) w Ł. E. R. wykonywała pracę w charakterze programisty komputerowego z użyciem monitorów ekranowych, kineskopowych (...). Praca w charakterze programisty komputerowego, niezależnie od języka programowania, rodzaju i przeznaczenia tworzonych programów wymagała wykorzystania jako jedyne i wyłączne narzędzie pracy komputerów i monitorów ekranowych. Proces ten wymagał ciągłej uwagi, skupienia i precyzyjnego widzenia, a co za tym idzie było to obciążające dla wzroku. Pracę programisty wnioskodawczynie wykonywała w całym okresie zatrudnienia, zarówno w (...) w Ł., jak i (...) w Ł.. /opinia biegłego sądowego w dziedzinie (...). K. k.89 – 105/

Decyzją z dnia 13 maja 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał E. R. emeryturę oraz podjął jej wypłatę od dnia 1 maja 2015 r. /decyzja k.23 – 24 plik I akt ZUS/

W dniu 4 listopada 2019 r. E. R. złożyła wniosek o przyznanie rekompensaty do emerytury. /wniosek k.41 plik I akt ZUS/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zgromadzonych dowodów zarówno w postaci dokumentów jak i osobowych źródeł dowodowych w postaci zeznań świadków: S. P. i W. Ż., na podstawie przesłuchania wnioskodawczynie oraz w oparciu o opinię biegłego w dziedzinie BHP, nie znajdując podstaw do podważenia wiarygodności tych dowodów.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

Odwołanie jest zasadne.

Przedmiotem postępowania było rozstrzygnięcie, czy E. R. przysługuje prawo do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Stosownie do art. 2 pkt. 5 i art.21 ust.1 ustawy o emeryturach pomostowych (tj. Dz. U. z 2018 r. poz. 1924) rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

Celem rekompensaty, podobnie jak i emerytury pomostowej, jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych przy pracach w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W przypadku rekompensaty realizacja tego celu polega jednak nie na stworzeniu możliwości wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej, lecz na odpowiednim zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego (tak M. Zieleniecki - Komentarz do art.21 ustawy o emeryturach pomostowych, LEX, por. też wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 31.03.2016 r., III AUa 1899/15 – LEX 2044406).

Zgodnie z art.21 ust.1 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Stosownie do treści ust. 2 tego przepisu rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W myśl art. 23 ust.1 i 2 powołanej ustawy ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę; rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Artykuł 2 pkt 5 i art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych formułują dwie zasadnicze przesłanki nabycia prawa do rekompensaty, tj.:

1) nienabycie prawa do emerytury pomostowej,

2) osiągnięcie okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynoszącego co najmniej 15 lat.

Przesłanką negatywną zawartą w art. 21 ust.2 ustawy o emeryturach pomostowych jest nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W literaturze podkreśla się, że wykładnia przepisu art. 21 ust.2 ustawy o emeryturach pomostowych nie może prowadzić do absurdalnego wniosku, że prawo do rekompensaty przysługuje wyłącznie tym osobom, które nie nabyły prawa do jakiegokolwiek emerytury z FUS. Skoro zgodnie z art.23 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, a zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., za których były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne przed dniem 1 stycznia 1999 r., to warunek sformułowany w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych należy rozumieć w taki sposób, że rekompensata jest adresowana wyłącznie do ubezpieczonych objętych systemem emerytalnym zdefiniowanej składki, którzy przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego nie nabyli prawa do emerytury z FUS obliczanej według formuły zdefiniowanego świadczenia. Przyjąć tym samym również należy, że rekompensata nie przysługuje tym ubezpieczonym, którzy zostali objęci ubezpieczeniem społecznym lub rozpoczęli służbę po 31 grudnia 1998 roku.

Analiza układu warunkującego prawo do emerytury pomostowej prowadzi do wniosku, że świadczenie to przysługuje tym pracownikom, którzy osiągnęli co najmniej 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art.32 ust.1 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale nie nabyli prawa do emerytury pomostowej z powodu nieuznania ich pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (tak M. Zieleniecki - Komentarz do art.21 ustawy o emeryturach pomostowych, LEX).

W przedmiotowej sprawie bezsporne jest, że odwołująca nie nabyła prawa do emerytury pomostowej ani prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym w związku z wykonywaniem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze.

Stosownie natomiast do treści art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2021 r., poz.291), za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Z kolei art. 32 ust.4 ustawy emerytalnej stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, to jest na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz.43 ze zm.).

Z § 1 cytowanego rozporządzenia wynika, że jego treść stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, wymienione w §4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia. Przepis § 2 ust.1 rozporządzenia ustala, że za okresy uzasadniające nabycie prawa do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu uważa się okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

W niniejszym postępowaniu wnioskodawczyni domagała się ustalenia, że taką pracę wykonywała w spornych okresach tj. podczas zatrudnienia w Zakładzie (...) w Ł. oraz podczas zatrudnienia w Instytucie Centrum (...) w Ł..

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. 2011. 237.1412) określone zostały środki dowodowe, które powinny

być dołączone do wniosku, stwierdzające okoliczności uzasadniające przyznanie tego świadczenia. W myśl §21-23 powołanego rozporządzenia środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia są pisemne zaświadczenia zakładów pracy, wydane na podstawie posiadanych dokumentów, oraz legitymacje ubezpieczeniowe, a także inne dowody z przebiegu ubezpieczenia. W przypadku zaś ubiegania się pracownika o przyznanie emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnym charakterze, zaświadczenie zakładu pracy powinno stwierdzać charakter i stanowisko pracy w poszczególnych okresach oraz inne okoliczności, od których jest uzależnione przyznanie takiej emerytury lub renty. Wyjątek od zasady ustalonej w powołanym przepisie jest zawarty w § 25 wymienionego rozporządzenia, który przewiduje, że okresy zatrudnienia mogą być udowodnione zeznaniami świadków, gdy zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 maja 1985 r., III UZP 5/85 wyjaśnił, że w postępowaniu o świadczenia emerytalno-rentowe dopuszczalne jest przeprowadzenie przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych dowodu z zeznań świadków na okoliczność zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jeżeli zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy. Pogląd ten został rozwinięty w znowelizowanym art.473 k.p.c., który stanowi, że w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i z przesłuchania stron. W postępowaniu przed tymi sądami okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń mogą być udawadniane wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi (por. wyr. SN z dnia 02.02.1996 r. II URN 3/95 OSNP 1996/16/239). Mając powyższe na uwadze podnoszony przez organ rentowy zarzut braku wykazania przez wnioskodawcę wykonywania pracy w warunkach szkodliwych wobec nieprzedstawienia stosownego świadectwa nie mógł odnieść skutku.

Dla rozstrzygnięcia spornej kwestii zasadnym stało się zatem ustalenie, czy praca wykonywana przez ubezpieczoną w spornych okresach była wykonywana w warunkach szczególnych, o jakich mowa w cytowanych wyżej przepisach, wszelkimi środkami dowodowymi, tj. na podstawie zeznań świadków, zeznań samej ubezpieczonej oraz dowodów z dokumentów przedłożonych w toku postępowania dowodowego. Z tych też przyczyn sąd dopuścił dowód z zeznań świadków, przesłuchania wnioskodawczyni oraz opinii biegłego sądowego w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) w § 2 ust. 2 zobowiązuje zakłady pracy do stwierdzenia okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wyłącznie na podstawie posiadanej dokumentacji.

W ocenie Sądu Okręgowego zebrany w niniejszej sprawie materiał dowodowy jednoznacznie wskazuje, że w spornych okresach zatrudnienia (poza okresami urlopu wychowawczego) wnioskodawczyni wykonywała prace w warunkach szczególnych.

Nie ulega bowiem wątpliwości, że co najmniej do 2009 r., w ramach powierzonych obowiązków, które sprowadzały się przede wszystkim do tworzenia określonych programów komputerowych, a następnie ich testowania i wdrażania, wnioskodawczyni pracowała wyłącznie na monitorach kineskopowych o wysokiej radiacji, co niewątpliwie wpływało niekorzystnie na jej zdrowie, a w szczególności było obciążające dla wzroku. Wnioskodawczyni poza wymienionymi pracami nie zajmowała się wykonywaniem innych obowiązków. Powierzone prace wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Wnioskodawczyni w sposób niewątpliwy wykazała więc przed Sądem, że w spornym okresie czasu pracowała przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych tj. wykonywała prace wymienione w pkt 5 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do ww. rozporządzenia.

Wnioskodawczyni wykazała, że legitymuje się stażem pracy w warunkach szczególnych w wymiarze wynoszącym ponad 15 lat, a zatem przysługuje jej rekompensata.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 477¹⁴ §2 k.p.c., Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do spornego świadczenia.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art.98 k.p.c. w zw. z § 9 ust.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U z 2015 r. poz. 1800).

S.B.